

Wstępna deklaracja Parlamentu Religii Świata

DEKLARACJA GLOBALNEJ ETYKI

1993

Tekst oryginalny: <https://parliamentofreligions.org/global-ethic/towards-a-global-ethic-an-initial-declaration/>

Świat jest w agonii. Ta agonია jest tak wszechobecna i nagła, że jesteśmy zmuszeni nazwać jej przejawy, aby głębia tego bólu stała się jasna.

Pokój wymyka się nam... planeta jest niszczona... sąsiedzi żyją w strachu... kobiety i mężczyźni są od siebie oddaleni... dzieci umierają!

To odrażające!

Uznajemy za złe nadużywanie ziemskich ekosystemów.

Uznajemy za złe ubóstwo, które tłumi potencjał życia; głód, który osłabia ludzkie ciało; nierówności ekonomiczne, które grożą ruiną tak wielu rodzinom.

Uznajemy za złe: społeczny chaos narodów; lekceważenie sprawiedliwości, które spycha obywateli na margines; anarchię ogarniającą nasze społeczności; i chore umieranie dzieci w wyniku przemocy. W szczególności potępiamy agresję i nienawiść w imię religii.

Ale ta agonია nie musi mieć miejsca.

Nie musi, ponieważ podstawa etyki już istnieje. Etyka ta oferuje możliwość lepszego porządku indywidualnego i globalnego, i odwołuje jednostki od rozpacz, a społeczeństwa od chaosu.

Jesteśmy kobietami i mężczyznami, którzy przyjęli zasady i praktyki światowych religii.

Potwierdzamy, że wspólny zestaw podstawowych wartości znajduje się w nauczaniach religijnych i że stanowią one podstawę globalnej etyki.

Potwierdzamy, że ta prawda jest znana, ale musi być przeżywana w sercu i działaniu.

Potwierdzamy, że istnieje nieodwołalna, bezwarunkowa norma dla wszystkich dziedzin życia, dla rodzin i społeczności, dla ras, które są warunkiem zrównoważonego porządku świata.

W KIERUNKU GLOBALNEJ ETYKI

Wstępna deklaracja

OŚWIADCZAMY:

Jesteśmy współzależni. Każdy z nas zależy od dobrobytu całości, dlatego też mamy szacunek dla społeczności istot żywych, dla ludzi, zwierząt i roślin oraz dla Ziemi, powietrza, wody i gleby.

Bierzemy indywidualną odpowiedzialność za wszystko, co robimy. Wszystkie nasze decyzje, działania i zaniechania mają konsekwencje.

Musimy traktować innych tak, jak sami chcielibyśmy być traktowani. Zobowiązujemy się szanować życie i godność, indywidualność i różnorodność, tak, aby każda osoba była traktowana humanitarnie, bez wyjątku. Musimy mieć cierpliwość i akceptację. Musimy być w stanie wybaczać, ucząc się z przeszłości, ale nigdy nie pozwalając, by zniewoliły nas wspomnienia nienawiści. Otwierając serca na siebie nawzajem, musimy zapomnieć o dzielących nas niewielkich różnicach dla dobra światowej społeczności, praktykując kulturę solidarności i pokrewieństwa.

Uważamy ludzkość za naszą rodzinę. Musimy starać się być życzliwi i hojni. Nie możemy żyć tylko dla siebie, ale powinniśmy także służyć innym, nigdy nie zapominając o dzieciach, starszych, ubogich, cierpiących, niepełnosprawnych, uchodźcach i samotnych. Żadna osoba nigdy nie powinna być traktowana, jako obywatel drugiej kategorii ani wykorzystywana w jakikolwiek sposób.

Powinno istnieć równe partnerstwo między mężczyznami i kobietami. Nie wolno nam popełniać żadnego rodzaju niemoralności seksualnej. Musimy porzucić wszelkie formy dominacji i nadużyć.

Zobowiązujemy się do kultury niestosowania przemocy, szacunku, sprawiedliwości i pokoju. Nie będziemy uciskać, ranić, torturować ani zabijać innych ludzi, porzucając przemoc, jako sposób rozwiązywania różnic.

Musimy dążyć do sprawiedliwego porządku społecznego i gospodarczego, w którym każdy ma równą szansę na osiągnięcie pełnego potencjału, jako istoty ludzkiej. Musimy mówić i działać zgodnie z prawdą i ze współczuciem, sprawiedliwie traktując wszystkich i unikając uprzedzeń i nienawiści. Nie wolno nam kraść. Musimy wyjść poza dominację chciwości władzy, prestiżu, pieniędzy i konsumpcji, aby stworzyć sprawiedliwy i pokojowy świat.

Nie naprawimy Ziemi, jeżeli nie zmieni się świadomość jednostek. Zobowiązujemy się zwiększyć naszą świadomość poprzez dyscyplinowanie naszych umysłów, medytację, modlitwę lub pozytywne myślenie. Bez ryzyka i gotowości do poświęcenia nie może nastąpić fundamentalna zmiana naszej sytuacji. Dlatego zobowiązujemy się do przestrzegania globalnej etyki, aby zrozumieć się nawzajem i do społecznie korzystnych, sprzyjających pokojowi i przyjaznych naturze sposobów życia.

Zapraszamy wszystkich ludzi,
religijnych lub nie,
do uczynienia tego samego.

ZASADY GLOBALNEJ ETYKI

Nasz świat doświadcza fundamentalnego kryzysu: kryzys globalnej gospodarki, globalnej ekologii i globalnej polityki. Brak wielkiej wizji, plątanina nierozwiązanych problemów, paraliż polityczny, mierne przywództwo polityczne z niewielką wnikliwością lub dalekowzrocznością i ogólnie zbyt mało rozsądnego myślenia dla dobra ogółu. Zbyt wiele starych odpowiedzi na nowe wyzwania.

Setki milionów ludzi na naszej planecie coraz częściej cierpi z powodu bezrobocia, ubóstwa, głodu i destrukcji własnych rodzin. Nadzieja na trwałe pokój między narodami oddala się od nas. Istnieją napięcia między płciami i pokoleniami. Dzieci umierają, zabijają i są zabijane. Coraz więcej krajów jest wstrząsanych korupcją w polityce i biznesie. Coraz trudniej jest żyć razem w pokoju w naszych miastach z powodu konfliktów społecznych, rasowych i etnicznych, nadużywania narkotyków, zorganizowanej przestępczości, a nawet anarchii. Nawet sąsiedzi często żyją w strachu przed sobą nawzajem. Nasza planeta jest nadal bezlitośnie eksploatowana. Grozi nam załamanie ekosystemu.

Raz po raz widzimy, jak przywódcy religijni i wierni podlegają do agresji, fanatyzmu, nienawiści i ksenofobii, a nawet inspirują i legitymizują brutalne i krwawe konflikty. Religia często jest nadużywana do celów czysto politycznych, w tym wojny. Jesteśmy przepełnieni obrzydzeniem.

Potępiamy te zarazy i oświadczamy, że nie muszą one istnieć. Zasady etyczne już istnieją w religiach świata, i mogą przeciwdziałać globalnemu niepokoju. Oczywiście etyka ta nie stanowi bezpośredniego rozwiązania dla wszystkich ogromnych problemów świata, ale stanowi moralny fundament dla lepszego indywidualnego i globalnego porządku: podsuwa wizję, która może wyprowadzić kobiety i mężczyzn z rozpacz, a społeczeństwo z chaosu.

Jesteśmy osobami, które zobowiązały się do przestrzegania zasad i praktyk światowych religii. Potwierdzamy, że istnieje już konsensus między religiami, który może być podstawą globalnej etyki - minimalny fundamentalny konsensus dotyczący wiążących wartości, nieodwołalnych standardów i fundamentalnych postaw moralnych.

I. Nie ma nowego globalnego porządku bez nowej globalnej etyki!

My, kobiety i mężczyźni różnych religii i regionów Ziemi, zwracamy się zatem do wszystkich ludzi, religijnych i niereligijnych. Pragniemy wyrazić następujące przekonania, które są dla nas wspólne:

- Wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za lepszy globalny porządek.
- Nasze zaangażowanie na rzecz praw człowieka, wolności, sprawiedliwości, pokoju i ochrony Ziemi jest absolutnie konieczne.
- różne tradycje religijne i kulturowe nie mogą uniemożliwiać wspólnego zaangażowania w przeciwstawianie się wszelkim formom nieludzkich praktyk i pracy na rzecz większego humanitaryzmu.
- Zasady wyrażone w niniejszej Globalnej Etyce mogą być wyznawane przez wszystkie etyczne osoby, niezależnie od tego, czy ich etyczność jest ugruntowana religijnie, czy nie.
- Jako osoby religijne i duchowe opieramy nasze życie na Ostatecznej Rzeczywistości i czerpiemy z niej duchową siłę i nadzieję, w zaufaniu, w modlitwie lub medytacji, w słowie lub milczeniu.

Ponosimy szczególną odpowiedzialność za dobro całej ludzkości i troskę o planetę Ziemię. Nie uważamy się za lepszych od innych kobiet i mężczyzn, ale ufamy, że starożytna mądrość naszych religii może wskazać drogę na przyszłość. Po dwóch wojnach światowych i zakończeniu zimnej wojny, po upadku faszyzmu i nazizmu, komunizmu i kolonializmu, ludzkość wkroczyła w nową fazę swojej historii.

Dziś posiadamy wystarczające zasoby ekonomiczne, kulturowe i duchowe, aby wprowadzić lepszy globalny porządek. Jednak stare i nowe napięcia etniczne, narodowe, społeczne, ekonomiczne i religijne zagrażają pokojowemu budowaniu lepszego świata. Doświadczaliśmy większego postępu technologicznego niż kiedykolwiek wcześniej, a mimo to widzimy, że na całym świecie panuje ubóstwo,

głód, śmierć dzieci, bezrobocie, nędza i ubóstwo i niszczenie przyrody nie zmniejszyły się, ale raczej wzrosły. Wielu ludziom grozi ruina gospodarcza, chaos społeczny, polityczna marginalizacja, katastrofa ekologiczna i upadek narodów.

W tak dramatycznej globalnej sytuacji ludzkość potrzebuje wizji narodów żyjących pokojowo razem, grup etnicznych i etycznych oraz religii dzielących odpowiedzialność za opiekę nad Ziemią. Wizja ta opiera się na nadziejach, celach, ideałach i standardach. Ale na całym świecie wymknęły się nam one z rąk. Jesteśmy jednak przekonani, że pomimo częstych nadużyć i niepowodzeń, to wspólnoty wiary ponoszą odpowiedzialność za zademonstrowanie, że takie nadzieje, ideały i standardy mogą być strzeżone, ugruntowane i przeżywane. Jest to szczególnie prawdziwe w nowoczesnym państwie. Gwarancje wolności sumienia i wyznania są konieczne, ale nie zastąpią wiążących wartości, przekonań i norm, które są ważne dla wszystkich ludzi niezależnie od ich pochodzenia społecznego, płci, koloru skóry, języka czy religii.

Jesteśmy przekonani o fundamentalnej jedności rodziny ludzkiej na Ziemi. Przypominamy Powszechną Deklarację Praw Człowieka ONZ z 1948 roku. To, co formalnie proklamowała na poziomie praw, pragniemy potwierdzić i pogłębić z perspektywy etyki: Pełną realizację przyrodzonej godności osoby ludzkiej, niezbywalną wolność i równość wszystkich ludzi, a także ich niezbędną solidarność i współzależność.

Na podstawie osobistych doświadczeń i uciążliwej historii naszej planety nauczyliśmy się, że:

- lepszego globalnego porządku nie da się stworzyć ani wyegzekwować za pomocą samych praw, nakazów i konwencji.
- urzeczywistnienie pokoju, sprawiedliwości i ochrony Ziemi zależy od wnikliwości i gotowości mężczyzn i kobiet do sprawiedliwego działania;
- działanie na rzecz praw i wolności zakłada świadomość odpowiedzialności i obowiązku, a zatem należy zwrócić się zarówno do umysłów, jak i serc kobiet i mężczyzn.
- prawa bez moralności nie przetrwają długo i że nie będzie lepszego globalnego porządku bez globalnej etyki.

Przez globalną etykę nie rozumiemy globalnej ideologii ani jednej zjednoczonej religii ponad wszystkimi istniejącymi religiami, a już na pewno nie dominację jednej religii nad wszystkimi innymi.

Przez globalną etykę rozumiemy fundamentalny konsensus w sprawie wiążących wartości, nieodwołalnych standardów i osobistych postaw. Bez takiego fundamentalnego konsensusu w sprawie etyki, prędzej czy później każda społeczność będzie zagrożona chaosem lub dyktaturą, a jednostki będą rozpaczać.

II. Fundamentalny postulat: Każda istota ludzka musi być traktowana po ludzku.

Wszyscy jesteśmy omylnymi, niedoskonałymi mężczyznami i kobietami z ograniczeniami i wadami. Znamy rzeczywistość zła. Właśnie z tego powodu czujemy się zmuszeni, w trosce o globalny dobrobyt wyrazić, jakie powinny być podstawowe elementy globalnej etyki - zarówno dla jednostek, jak również dla społeczności i organizacji, dla państw, a także dla samych religii.

Ufamy, że nasze często tysiącletnie tradycje religijne i zasady etyczne dają przekonujące i praktyczne wskazania dla wszystkich kobiet i mężczyzn dobrej woli, religijnych i niereligijnych.

Jednocześnie wiemy, że nasze różne tradycje religijne i etyczne często oferują bardzo różne podstawy odnośnie do tego, co jest pomocne, a co nie jest pomocne dla mężczyzn i kobiet, co jest dobre, a co złe. Nie chcemy pomijać ani ignorować poważnych różnic między poszczególnymi religiami. Nie powinny one jednak przeszkadzać nam od publicznego głoszenia tych zasad, które mamy wspólne i wspólnie potwierdzamy, każdy na podstawie własnych podstaw religijnych lub etycznych.

Wiemy, że religie nie mogą rozwiązać środowiskowych, ekonomicznych, politycznych i społecznych problemów Ziemi. Mogą jednak zapewnić to, czego nie można osiągnąć za pomocą planów ekonomicznych, programów politycznych czy regulacji prawnych: zmiany wewnętrznej orientacji, całej mentalności, "serc" ludzi i nawrócenia z fałszywej ścieżki do nowej orientacji życiowej. Ludzkość pilnie potrzebuje reform społecznych i ekologicznych, ale równie pilnie potrzebuje odnowy duchowej. Jako osoby religijne lub duchowe zobowiązujemy się do tego zadania. Duchowe moce religii mogą zaoferować fundamentalne poczucie zaufania, podstawę sensu, ostateczne standardy i duchowy dom. Oczywiście religie są wiarygodne tylko wtedy, gdy eliminują te konflikty, które wynikają z samych religii, kiedy demontują wzajemną arogancję, nieufność, uprzedzenia, a nawet wrogie postrzeganie, a tym samym okazują szacunek dla tradycji, świętych miejsc, świąt i rytuałów ludzi, którzy wierzą inaczej.

Tak teraz, jak i wcześniej, kobiety i mężczyźni są nieludzko traktowani na całym świecie. Są okradani ze swoich możliwości i wolności; prawa człowieka są deptane; ich godność jest lekceważona. Ale siła nie czyni dobra! W obliczu wszelkich złych czynów nasze przekonania religijne i etyczne wymagają, aby każda istota ludzka była traktowana humanitarnie!

Oznacza to, że każda istota ludzka bez względu na wiek, płeć, rasę, kolor skóry, sprawność fizyczną lub zdolności umysłowe, język, religię, poglądy polityczne lub narodowość czy pochodzenie społeczne posiada niezbywalną i nietykalną godność. I każdy, zarówno jednostka, jak i państwo, jest zatem zobowiązany do poszanowania tej godności i jej ochrony. Ludzie zawsze muszą być podmiotem praw, muszą być celem, nigdy zwykłym środkiem, nigdy przedmiotem komercjalizacji i industrializacji w ekonomii, polityce i mediach, w instytucjach badawczych i korporacjach przemysłowych. Nikt nie stoi "ponad dobrem i złem" - żaden człowiek, żadna klasa społeczna, żadna wpływowa grupa interesu, żaden kartel, żaden aparat policyjny, żadna armia ani żadne państwo. Wręcz przeciwnie: Posiadając rozum i sumienie, każdy człowiek jest zobowiązany zachowywać się w prawdziwie ludzki sposób, czynić dobro i unikać zła!

Intencją niniejszej Globalnej Etyki jest wyjaśnienie, co to oznacza. Pragniemy w niej przypomnieć nieodwołalne, bezwarunkowe normy etyczne. Nie powinny to być więzy i łańcuchy, ale pomoc i wsparcie dla ludzi w odnalezieniu i ponownym uświadomieniu sobie kierunku, wartości i sensu życia,

Istnieje zasada, która znajduje się i przetrwała w wielu religijnych i etycznych tradycjach ludzkości od tysięcy lat. Czego nie życzysz sobie dla siebie, tego nie czyn innym. Lub w pozytywnym sensie: To, co chciałbyś uczynić sobie, czyn innym! To powinno być nieodwołalną, bezwarunkową normą dla wszystkich dziedzin życia, dla rodzin i społeczności, dla ras, narodów i religii.

Każda forma egoizmu powinna zostać odrzucona: Wszelki egoizm, indywidualny czy zbiorowy, czy to w formie myślenia klasowego, rasizmu, nacjonalizmu czy seksizmu. Potępiamy je, ponieważ uniemożliwiają one ludziom bycie autentycznymi ludźmi. Samostanowienie i samorealizacja są całkowicie uzasadnione, o ile nie są oddzielone od indywidualnej i globalnej odpowiedzialności, czyli odpowiedzialności za innych ludzi i planetę Ziemię.

Zasada ta implikuje bardzo konkretne standardy, których my, ludzie, powinniśmy się trzymać. Z tego wynika pięć szerokich, starożytnych wskazówek dotyczących ludzkiego zachowania, które można znaleźć w większości religii świata.

III. Nieodwołalne wskazania

1. Zobowiązanie do kultury niestosowania przemocy i poszanowania życia.

Nieliczone kobiety i mężczyźni ze wszystkich regionów i religii starają się prowadzić życie niezdeterminowane przez egoizm, ale przez zaangażowanie na rzecz bliźnich i otaczającego ich świata. Mimo to na całym świecie spotykamy się z niekończącą się nienawiścią, zawiścią, zazdrością i przemocą, nie tylko między jednostkami, ale także między grupami społecznymi i etnicznymi, między klasami, rasami, narodami i religiami. Używanie przemocy, handel narkotykami i przestępczość zorganizowana, często wyposażona w nowe możliwości techniczne, osiągnęła globalne rozmiary. W wielu miejscach nadal rządzi terror "z góry"; dyktatorzy uciskają swoich obywateli, a przemoc instytucjonalna jest powszechna. Nawet w niektórych krajach, w których istnieją przepisy mające na celu ochronę indywidualnych wolności jednostki, więźniowie są torturowani, mężczyźni i kobiety są okaleczani, a zakładnicy zabijani.

a. W wielkich starożytnych tradycjach religijnych i etycznych ludzkości znajdujemy dyrektywę: Nie zabijaj! Lub w pozytywnym znaczeniu: Miej szacunek dla życia! Zastanówmy się nad konsekwencjami tej starożytnej dyrektywy: Wszyscy ludzie mają prawo do życia, bezpieczeństwa i swobodnego rozwoju osobowości, o ile nie naruszają praw innych. Nikt nie ma prawa fizycznie lub psychicznie torturować, ranić, a tym bardziej zabijać innych ludzi. I żaden naród, żadne państwo, żadna rasa, żadna religia nie ma prawa nienawidzić, dyskryminować, "oczyszczać", wyganiać, a tym bardziej likwidować "obcą" mniejszość, która zachowuje się inaczej lub wyznaje inne przekonania.

b. Oczywiście, wszędzie tam, gdzie są ludzie, będą konflikty. Jednak takie konflikty powinny być rozwiązywane bez przemocy w ramach sprawiedliwości. Dotyczy to zarówno państw, jak i jednostek. Osoby sprawujące władzę polityczną muszą działać w ramach sprawiedliwego porządku i zobowiązać się do jak najbardziej pokojowych rozwiązań. Powinny one działać w ramach międzynarodowego pokoju, który sam potrzebuje ochrony i obrony przed sprawcami przemocy. Zbrojenie jest błędną drogą; rozbrojenie jest przykazaniem czasów. Niech nikt nie da się zwieść: Ludzkość nie przetrwa bez globalnego pokoju!

c. Młodzi ludzie muszą nauczyć się w domu i w szkole, że przemoc nie może być środkiem rozwiązywania sporów z innymi. Tylko w ten sposób można stworzyć kulturę niestosowania przemocy.

d. Osoba ludzka jest nieskończenie cenna i musi być bezwarunkowo chroniona. Ale życie zwierząt i roślin, które zamieszkują tę planetę razem z nami, zasługuje na ochronę, zachowanie i opiekę. Bezgraniczna eksploatacja naturalnych fundamentów życia, bezwzględne niszczenie biosfery i militaryzacja kosmosu budzą oburzenie. Jako istoty ludzkie ponosimy szczególną odpowiedzialność za Ziemię, szczególnie w perspektywie przyszłych pokoleń, za Ziemię i kosmos, za powietrze, wodę i glebę. Wszyscy jesteśmy w tym kosmosie i wszyscy jesteśmy od siebie zależni. Każdy z nas zależy od dobrobytu innych. Dlatego dominacja ludzkości nad naturą i kosmosem nie może być wspierana. Zamiast tego musimy kultywować życie w harmonii z naturą i kosmosem.

e. Bycie autentycznie ludzkim w duchu naszych wielkich tradycji religijnych i etycznych oznacza, że zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym musimy troszczyć się o innych i być gotowi do niesienia pomocy. Nigdy nie możemy być bezwzględni i brutalni.

Każdy naród, każda rasa, każda religia muszą wykazywać tolerancję i szacunek - a nawet wysokie uznanie - dla każdego innego. Mniejszości potrzebują ochrony i wsparcia, niezależnie od tego, czy są to mniejszości rasowe, etniczne czy religijne.

2. Zaangażowanie w kulturę solidarności i sprawiedliwy porządek gospodarczy.

Nieliczeni mężczyźni i kobiety ze wszystkich regionów i religii starają się żyć w solidarności ze sobą i pracować na rzecz autentycznej realizacji swoich powołań. Mimo to na całym świecie spotykamy się z niekończącym się głodem, niedostatkiem i potrzebami. Nie tylko, ale przede wszystkim niesprawiedliwe instytucje i struktury są odpowiedzialne za te tragedie. Miliony ludzi są bez pracy; miliony są wykorzystywane przez niskie zarobki, zmuszane, zepchnięte na margines społeczeństwa, ze zrujnowanymi możliwościami na przyszłość. W wielu krajach przepaść między biednymi a bogatymi, między potężnymi a bezsilnymi jest ogromna. Żyjemy w świecie, w którym totalitarny socjalizm państwowy oraz nieokiełznany kapitalizm wydrążyły i zniszczyły wiele wartości etycznych i duchowych. Materialistyczna mentalność rodzi chciwość nieograniczonego zysku i chęć niekończącej się grabieży. Te żądania wymagają coraz więcej zasobów społeczności bez zobowiązania jednostki do wnoszenia większego wkładu. Rakotwórcze zło korupcji kwitnie zarówno w krajach rozwijających się, jak i rozwiniętych.

a. W wielkich starożytnych tradycjach religijnych i etycznych ludzkości znajdujemy następującą dyrektywę: Nie kradnij! Lub w pozytywnym znaczeniu: Postępuj uczciwie i sprawiedliwie! Zastanówmy się na nowo nad konsekwencjami tej starożytnej dyrektywy: Nikt nie ma prawa do okradania lub wywłaszczania w jakikolwiek sposób jakiegokolwiek innej osoby lub dobra wspólnego. Co więcej, nikt nie ma prawa wykorzystywać swojego majątku bez oglądania się na potrzeby społeczeństwa i Ziemi.

b. Tam, gdzie panuje skrajne ubóstwo, szerzy się bezradność i rozpacz, a kradzieże mają miejsce w celu przetrwania. Tam, gdzie władza i bogactwo są gromadzone bezlitośnie, uczucia zazdrości, niechęci i śmiertelnej nienawiści i buntu nieuchronnie narastają u pokrzywdzonych i zmarginalizowanych. Prowadzi to do błędnego koła przemocy i kontr przemocy. Niech nikt nie da się zwieść: Nie ma globalnego pokoju bez globalnej sprawiedliwości!

c. Młodzi ludzie muszą nauczyć się w domu i w szkole, że własność, jakkolwiek ograniczona, niesie ze sobą zobowiązanie i że jej wykorzystanie powinno jednocześnie służyć wspólnemu dobru. Tylko w ten sposób można zbudować sprawiedliwy porządek gospodarczy.

d. Jeśli trudna sytuacja najbiedniejszych miliardów ludzi na tej planecie, w szczególności kobiet i dzieci ma ulec poprawie, światowa gospodarka musi mieć bardziej sprawiedliwą strukturę. Indywidualne dobre uczynki i projekty pomocowe, choć niezbędne, są niewystarczające. Konieczny jest udział wszystkich państw i cieszących się autorytetem organizacji międzynarodowych, aby zbudować sprawiedliwe instytucje gospodarcze.

Należy szukać rozwiązania, które może być wspierane przez wszystkie strony, dla kryzysu zadłużenia i ubóstwa rozpadającego się drugiego, a tym bardziej trzeciego świata. Oczywiście konflikty interesów są nieuniknione. W krajach rozwiniętych należy dokonać rozróżnienia między konsumpcją konieczną a nieograniczoną, między społecznie korzystnym i niekorzystnym wykorzystaniem własności, między uzasadnionym i nieuzasadnionym wykorzystaniem zasobów naturalnych, a także między gospodarką rynkową nastawioną wyłącznie na zysk a gospodarką rynkową zorientowaną ekologicznie. Nawet kraje rozwijające się muszą przeszukać swoje narodowe sumienia.

Wszędzie tam, gdzie rządzący grożą represjami wobec rządzonych, gdzie instytucje zagrażają osobom i gdzie siła uciska prawo, jesteśmy zobowiązani do stawiania oporu. O ile to możliwe, bez użycia przemocy.

e. Bycie autentycznie ludzkim w duchu naszych wielkich tradycji religijnych i etycznych oznacza, co następuje:

- Musimy wykorzystywać władzę ekonomiczną i polityczną w służbie ludzkości zamiast nadużywać jej w bezwzględnych walkach o dominację. Musimy rozwijać ducha współczucia dla tych, którzy cierpią, ze szczególną troską o dzieci, osoby starsze, ubogich, niepełnosprawnych, uchodźców i samotnych.

- Musimy kultywować wzajemny szacunek i rozwagę, tak, aby osiągnąć rozsądną równowagę interesów, zamiast myśleć tylko o nieograniczonej władzy i nieuniknionej walce konkurencyjnej.

- Musimy cenić poczucie umiaru i skromności zamiast nieugaszonej chciwości pieniędzy, prestiżu i konsumpcji. W chciwości ludzie tracą swoje "dusze", wolność, opanowanie, wewnętrzny spokój, a tym samym to, co czyni ich ludźmi.

3. Zaangażowanie w kulturę tolerancji i życie w prawdzie.

Niezliczone kobiety i mężczyźni ze wszystkich regionów i religii dążą do życia w uczciwości i prawdomówności. Niemniej jednak na całym świecie znajdujemy niekończące się kłamstwa i oszustwa, oszustwa i hipokryzję, ideologię i demagogię:

- Politycy i biznesmeni, którzy używają kłamstwa, jako środka do osiągnięcia sukcesu;

- Środki masowego przekazu, które szerzą ideologiczną propagandę zamiast rzetelnych sprawozdań, dezinformację zamiast informacji, cyniczny interes komercyjny zamiast lojalności wobec prawdy;

- Naukowcy i badacze, którzy oddają się moralnie wątpliwym programom ideologicznym lub politycznym, lub grupom interesów ekonomicznych, lub którzy usprawiedliwiają badania, które naruszają podstawowe wartości etyczne;

- Przedstawiciele religii, którzy odrzucają inne religie, jako mało wartościowe i którzy głoszą fanatyzm i nietolerancję zamiast szacunku i zrozumienia.

a. W wielkich starożytnych tradycjach religijnych i etycznych ludzkości znajdujemy dyrektywę: Nie będziesz kłamał! Lub w pozytywnym znaczeniu: Mów i postępuj zgodnie z prawdą! Zastanówmy się na nowo nad konsekwencjami tej starożytnej dyrektywy: Żadna kobieta ani mężczyzna, żadna instytucja, państwo, kościół czy wspólnota religijna nie ma prawa okłamać innych ludzi.

b. Jest to szczególnie prawdziwe w odniesieniu do:

- tych, którzy pracują w środkach masowego przekazu, którym powierzamy wolność relacjonowania w imię prawdy i którym w ten sposób przyznajemy urząd strażnika. Nie stoją oni ponad moralnością, ale mają obowiązek szanować ludzką godność, prawa człowieka i podstawowe wartości. Są zobowiązani do obiektywizmu, sprawiedliwości i zachowania ludzkiej godności. Nie mają prawa wkraczać w sferę prywatną jednostek, manipulować opinią publiczną lub zniekształcać rzeczywistość.

- artystów, pisarzy i naukowców, którym powierzamy wolność artystyczną i akademicką. Nie są oni zwolnieni z ogólnych standardów etycznych i muszą służyć prawdzie.

- przywódców państw, polityków i partii politycznych, którym powierzamy nasze wolności. Kiedy kłamią w twarz swoim obywatelom, kiedy manipulują prawdą, lub gdy są winni nikczemności lub bezwzględności w sprawach krajowych lub zagranicznych, porzucają swoją wiarygodność i zasługują na utratę urzędów i wyborców. I odwrotnie, opinia publiczna powinna wspierać tych polityków, którzy mają odwagę zawsze mówić ludziom prawdę;

- Wreszcie, przedstawicieli religii. Kiedy podsycają uprzedzenia, nienawiść i wrogość wobec osób o innych przekonaniach, a nawet podżegają lub legitymizują wojny religijne, zasługują na potępienie ludzkości i utratę swoich wyznawców. Niech nikt nie da się zwieść: Nie ma globalnej sprawiedliwości bez prawdomówności i humanitaryzmu!

c. Młodzi ludzie muszą uczyć się w domu i w szkole myśleć, mówić i działać zgodnie z prawdą. Mają prawo do informacji i edukacji, aby móc podejmować decyzje, które ukształtują ich życie. Bez formacji etycznej nie będą w stanie odróżnić tego, co ważne, od tego, co nieistotne. W codziennym zalewie informacji, standardy etyczne pomogą im dostrzec, kiedy opinie są przedstawiane jako fakty, zawołowane interesy, tendencje wyolbrzymione, a fakty przekręcone.

d. Bycie autentycznie ludzkim w duchu naszych wielkich tradycji religijnych i etycznych oznacza, co następuje:

- Nie wolno nam mylić wolności z arbitralnością lub pluralizmu z obojętnością na prawdę.

- Musimy kultywować prawdomówność we wszystkich naszych relacjach zamiast nieuczciwości, obłudy i oportunistycznego.

- Musimy nieustannie poszukiwać prawdy i nieprzekupnej szczerości zamiast szerzyć ideologiczne lub partyjne półprawd.

- Musimy odważnie służyć prawdzie i musimy pozostać niezmienni i godni zaufania, zamiast ulegać oportunistycznemu przystosowaniu do życia.

4. Zaangażowanie w kulturę równych praw i partnerstwa między mężczyznami i kobietami.

Niezliczeni mężczyźni i kobiety ze wszystkich regionów i religii starają się w duchu partnerstwa i odpowiedzialnego działania w obszarach miłości, seksualności i rodziny. Niemniej jednak na całym świecie istnieją godne potępienia formy patriarchy, dominacji jednej płci nad drugą, wyzysku jednej płci przez drugą, wyzysk kobiet, seksualne wykorzystywanie dzieci i przymusowa prostytucja. Zbyt często nierówności społeczne zmuszają kobiety, a nawet dzieci do prostytucji, jako sposobu na przetrwanie - szczególnie w krajach słabiej rozwiniętych.

a. W wielkich starożytnych tradycjach religijnych i etycznych ludzkości znajdujemy wskazanie: Nie będziesz dopuszczał się niemoralności seksualnej! Lub w pozytywnym ujęciu: Szanujcie i miłujcie się wzajemnie! Zastanówmy się na nowo nad konsekwencjami tej starożytnej dyrektywy: Nikt nie ma prawa poniżać innych do bycia obiektem seksualnym, wprowadzać w seksualną zależność.

b. Potępiamy wykorzystywanie seksualne i dyskryminację seksualną, jako jedną z najgorszych form degradacji człowieka. Mamy obowiązek stawiać opór wszędzie tam, gdzie występuje dominacja jednej płci nad drugą - nawet w imię przekonań religijnych; wszędzie tam, gdzie toleruje się wykorzystywanie seksualne, gdzie wspiera się prostytucję lub wykorzystywanie dzieci. Niech nikt nie da się zwieść: Nie ma autentycznego człowieczeństwa bez życia w partnerstwie!

c. Młodzi ludzie muszą nauczyć się w domu i w szkole, że seksualność nie jest negatywną, destrukcyjną lub wyzyskującą siłą, ale jest siłą kreatywną i afirmatywną. Seksualność, jako afirmująca życie siła kształtująca społeczność może być skuteczna tylko wtedy, gdy partnerzy akceptują odpowiedzialność za wzajemne szczęście.

d. Relacje między kobietami i mężczyznami powinny charakteryzować się nie protekcyjnym zachowaniem lub wykorzystywaniem, ale miłością, partnerstwem i wiarygodnością. Ludzkie spełnienie nie jest tożsame z przyjemnością seksualną. Seksualność powinna wyrażać i wzmacniać miłosną relację między równymi partnerami. Niektóre tradycje religijne znają ideał dobrowolnego wyrzeczenia się pełnego wykorzystania seksualności. Dobrowolne wyrzeczenie się również może być wyrazem tożsamości i znaczącego spełnienia.

e. Społeczna instytucja małżeństwa, pomimo całej swojej kulturowej i religijnej różnorodności, charakteryzuje się miłością, lojalnością i trwałością. Ma ona na celu i powinna gwarantować bezpieczeństwo i wzajemne wsparcie dla męża, żony i dziecka. Powinna zabezpieczać prawa wszystkich członków rodziny.

Wszystkie ziemie i kultury powinny rozwijać stosunki ekonomiczne i społeczne, które umożliwiają małżeństwo i życie rodzinne godne człowieka, szczególnie dla osób starszych.

Dzieci mają prawo dostępu do edukacji. Rodzice nie powinni wykorzystywać dzieci, ani dzieci rodziców. Ich relacje powinny odzwierciedlać wzajemny szacunek, uznanie i troskę.

f. Bycie autentycznie ludzkim w duchu naszych wielkich tradycji religijnych i etycznych oznacza, co następuje:

- Potrzebujemy wzajemnego szacunku, partnerstwa i zrozumienia, zamiast patriarchalnej dominacji i degradacji, które są wyrazem przemocy i wywołują odpowiedzi przemoc.

- Potrzebujemy wzajemnej troski, tolerancji, gotowości do pojednania i miłości, zamiast jakiegokolwiek formy zaborczej żądzy lub seksualnego nadużycia. Tylko to, co zostało już doświadczone w relacjach osobistych i rodzinnych, może być praktykowane na poziomie narodów i religii.

5. Zaangażowanie w kulturę zrównoważonego rozwoju i troski o Ziemię.

Nieliczni mężczyźni i kobiety ze wszystkich regionów i religii starają się prowadzić życie w duchu wzajemnej harmonii, współzależności i szacunku dla Ziemi, jej żywych istot i ekosystemów. Niemniej jednak w większości części świata zanieczyszczenia skażają glebę, powietrze i wodę; wylesianie i nadmierne poleganie na paliwach kopalnych przyczyniają się do zmian klimatu; siedliska są niszczone, a gatunki są przeławiane lub poluje się na nie aż do wyginięcia. Nadmierna eksploatacja i niesprawiedliwe wykorzystywanie zasobów naturalnych zwiększa konflikty i ubóstwo wśród ludzi oraz szkodzi innym formom życia. Zbyt często najbardziej zagrożone populacje, choć mają na to najmniejszy wpływ ponoszą ciężar szkód wyrządzonych atmosferze, lądom i oceanom naszej planety.

a. W religijnych, duchowych i kulturowych tradycjach ludzkości znajdujemy wskazanie: Nie bądź chciwy! Lub w pozytywnym znaczeniu: Pamiętaj o dobru wszystkich! Zastanówmy się zastanówmy się na nowo nad konsekwencjami tego wskazania: Powinniśmy pomagać w zaspokajaniu – jak tylko możemy - potrzeb i dobrobytu innych, w tym dzisiejszych i przyszłych naszych dzieci. Ziemia, z jej ograniczonymi zasobami, jest dzielona przez naszą jedną ludzką rodzinę. Utrzymuje nas i wiele innych form życia, wymaga naszego szacunku i troski. Wiele tradycji religijnych, duchowych i kulturowych umieszcza nas we współzależnej sieci życia. Jednocześnie przyznają nam wyróżniającą się rolę i

potwierdzają, że nasze dary wiedzy i umiejętności nakładają na nas obowiązek mądrego korzystania z tych darów w celu wspierania wspólnego dobra.

B. Wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za zminimalizowanie, na ile to możliwe, naszego wpływu na Ziemię, powstrzymanie się od traktowania żywych istot i środowiska, jako zwykłych rzeczy do osobistego użytku i przyjemności, a także rozważać, jakie będą skutki naszych działań dla przyszłych pokoleń. Troskliwe i rozważne korzystanie z zasobów opiera się na sprawiedliwej konsumpcji i uwzględnianiu ograniczeń tego, co mogą znieść ekosystemy. Gdziekolwiek bezmyślna dominacja istot ludzkich nad Ziemią i innymi żywymi istotami, gdziekolwiek tolerowane jest nadużywanie środowiska i gdzie rozwój przekracza zrównoważone limity, mamy obowiązek zabrać głos, zmienić nasze praktyki i złagodzić nasz styl życia.

c. Młodzi ludzie powinni być zachęceni do doceniania tego, że dobre życie nie jest życiem nadmiernej konsumpcji lub gromadzenia dóbr materialnych. Dobre życie to równowaga między własnymi potrzebami, potrzebami innych i zdrowiem planety. Edukacja na temat środowiska i zrównoważonego życia powinna stać się częścią szkolnych programów w każdym kraju na świecie.

d. Bycie autentycznie ludzkim w duchu naszych religijnych, duchowych i kulturowych tradycji oznacza, co następuje: Nasze relacje ze sobą nawzajem i z ożywionym światem powinny opierać się na szacunku, trosce i wdzięczności. Wszystkie tradycje uczą, że Ziemia jest źródłem cudów i mądrości. Jej witalność, różnorodność i piękno są powierzone wszystkim, w tym, którzy przyjdą po nas. Globalny kryzys środowiskowy jest pilny i pogłębia się. Planeta i jej niezliczone formy życia są w niebezpieczeństwie. Czas ucieka. Musimy działać z miłością i współczuciem, dla sprawiedliwości i uczciwości - dla rozkwitu całej społeczności Ziemi.

IV. Transformacja świadomości

Doświadczenie historyczne pokazuje, co następuje: Ziemia nie może zostać zmieniona na lepsze, jeśli nie dokonamy transformacji w świadomości jednostek i w życiu publicznym. Możliwości transformacji zostały już dostrzeżone w obszarach takich, jak wojna i pokój, ekonomia i ekologia, gdzie w ostatnich dziesięcioleciach zaszły fundamentalne zmiany. Ta transformacja musi się również dokonać w obszarze etyki i wartości!

Każda jednostka ma przyrodzoną godność i niezbywalne prawa, a każda jest również obarczona nieuniknioną odpowiedzialnością za to, co robi i czego nie robi. Wszystkie nasze decyzje i czyny, a nawet nasze zaniechania i porażki, mają swoje konsekwencje.

Podtrzymywanie tego poczucia odpowiedzialności, pogłębianie go i przekazywanie przyszłym pokoleniom jest szczególnym zadaniem religii.

Jesteśmy realistami, jeśli chodzi o to, co osiągnęliśmy w ramach niniejszego konsensusu, dlatego wzywamy do przestrzegania następujących zasad:

1. Powszechny konsensus w wielu spornych kwestiach etycznych (od etyki biologicznej i seksualnej, przez media masowe i etykę naukową, po etykę ekonomiczną i polityczną) będzie trudny do osiągnięcia. Niemniej jednak, nawet w przypadku wielu kontrowersyjnych kwestii odpowiednie rozwiązania powinny być osiągalne w duchu fundamentalnych zasad, które tu wspólnie opracowaliśmy.

2. W wielu dziedzinach życia pojawiła się już nowa świadomość odpowiedzialności etycznej. Dlatego też byłibyśmy zadowoleni, gdyby jak najwięcej zawodów, takich jak lekarze, naukowcy, biznesmeni, dziennikarze i politycy, opracowało aktualne kodeksy etyczne, które zawierałyby konkretne wytyczne dotyczące drażliwych kwestii związanych z tymi konkretnymi zawodami.

3. Przede wszystkim wzywamy różne wspólnoty wyznaniowe do sformułowania własnych, specyficznych zasad etyki. Co każda tradycja wiary ma do powiedzenia, na przykład, na temat znaczenia życia i śmierci, o znoszeniu cierpienia i przebaczeniu win, o bezinteresownym poświęceniu i konieczności wyrzeczenia się, o współczuciu i radości. Pogłębiamy one i uszczegółowiamy już globalną etykę.

Podsumowując, apelujemy do wszystkich mieszkańców tej planety. Ziemia nie zostanie zmieniona na lepsze, jeśli nie zmieni się świadomość jednostek. Zobowiązujemy się pracować na rzecz transformacji w świadomości indywidualnej i zbiorowej, na rzecz przebudzenia naszych duchowych sił poprzez refleksję, medytację, modlitwę lub pozytywne myślenie, dla nawrócenia serc. Razem możemy przynieść góry!

Bez gotowości do podejmowania ryzyka i gotowości do poświęcenia nie może być fundamentalnej zmiany sytuacji ludzkości! Dlatego zobowiązujemy się do wspólnej globalnej etyki, do lepszego wzajemnego zrozumienia, a także do społecznie korzystnych, sprzyjających pokojowi i przyjaznych dla Ziemi sposobów życia.

Zapraszamy wszystkich mężczyzn i kobiety,
religijnych lub nie,
do uczynienia tego samego.

© 1993 by Council for a Parliament of the World's Religions, Chicago, USA

(Tłumaczenie - Barbara Niedźwiedzka)